Број 154. У Новом Саду, у понедељак 16. (29.) јулија 1912 Година XLVII

Застава“ излази сваки дан два пута, а недељом и понедељником једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаљу на један месец 2 кр. 70 пот. за четврт године 8 круна. Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 3 кр. 25 п. на четврт године 9 кр. 75 пот. — За Аустрију за све остале земље на четврт године 10 круна.

Запредним бројевима од петка цена је: На пола године 2 круне, на целу годину 4 кр. За стране земље годишње 6 круна 50 потура

Поједини јутарњи бројеви стају 10 потура

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

(Јутарњи лист.)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 потура од сваке врсте оваких ситних слова

Уредништво »Заставе« је у кући г. Јована Т Чавића. — Администрација »Заставе« налази се у кући, где је Милетићева штампарија главној улици бр 20.

Дописи шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији »Заставе«.

Рукописе не враћамо.

Поједини јутарњи бројеви стају 10 потура

Чек-конто 12008.

Краљевски рескрипт о укидању наше автономије.

Краљевски рескрипт, којим се укида наша автономија потписан је 11. о. м. у купатилу Ишлу. Министар председник Лукач премапотписао је рескрипт. Из рескрипта се види, да је предлог о укидању автономије поднео министар-председник краљу, *„са приволом министарскога савета“*.

У уводу краљевског рескрипта каже се, да се све главне саборске уредбе од после 1868. године стављају ван крепости зато, „што су грчко источно српски црквени сабори дали повода кривим и штетним тумачењима у ствари „Превишњега права надзора“ и тиме окрњавају владарска права“. А осим тога, саборским уредбама није ваљано осигурано, да се коначно уреди автономија.

У краљевском рескрипту наводе се та два разлога. Истину да кажемо, ономе ко познаје наше автономне прилике, није никако могуће да разуме и схвати ни један ни други разлог.

Ми знамо само то, да су на основу врховног надзора, обично не потврђене уредбе што су их доносили наши сабори. И све те уредбе, које нису потврђене, нису никада ступиле у живот, нити је ико помислио да их увађа у живот. Ми знамо само то, да су на основу права врховног надзора владини изасланици натпрегледали рачуне, добијали записнике саборског одбора и сабора, и т. д. Знамо то, да је влада на основу тог права надзора задржала себи право, да се против наших власти може утецати на владу и у најситнијим стварима. Знамо, да је уток на владу имао обуставне моћи. Знамо, да је влада примала утоке и после свакога рока, чак и после година. И напослетку знамо, да влада није само укидала и стављала ван снаге одлуке наших власти, које јој се нису допадале, него је она одлучивала по својој вољи. Зато су се и тужили некоји министри, што крај толиких својих послова морају да расправљају ствари српских звонара и црквењака, јер су затекли такву „праксу“.

Оно што се код нас вршило у автономији, под именом државног надзора, било је свима властима, па и целом народу необично тешко. И зато не можемо да разумемо шта треба да значи, да је крњено надзорно право.

Чисто би да верујемо, да је влада криво информисала краља и говорила му о крњењу надзорног права, јер се бојала, да иначе владар не би пристао на уништење автономије. Крњено је право автономије наше, а не право надзора.

Као други повод, наводи се, да досадањим саборским уредбама није било довољно осигурано то, да ће се према закону коначно уредити право автономије. Овај је разлог доиста таван и нећемо да га нагађамо. Једно је сигурно, да су све те саборске уредбе добиле краљеву потврду. Што цела автономија није дограђена, томе је узрок, што поједине владе нису биле расположене према српском народу, те су многе и многе саборске уредбе остале не потврђене. Има многе уредбе, које су послате на потврду, па нису ни враћене, те не можемо знати да ли су и поднесене краљу.

У краљевом рескрипту спомињу се уредбе, које се укидају. На првом месту при времена епархијска уредба. Ту су прилику употребили сви полузванични листови, да као на команду почну да тврде неистину, како су све укинуте уредбе — привремене. Напослетку, привремени су сви закони и уредбе, јер још нико није створио ни закон, ни уредбу, да траје вечито.

Напослетку примећујемо, да је у краљевском рескрипту уредба о устројству српског народног црквеног сабора названа „уредба о црквеном сабору“. Влада, која је састављала тај текст, сигурно зна зашто је то учинила.

Министар председник Лукач, упутио је у овој ствари отпис на патријарха. Тај отпис је као нека спроведбена наредба. Из тог отписа видимо, да ће се и сада моћи призивати на владу.

Што се тиче манастирске уредбе, она је укинута. Али док не ступи у живот нова манастирска уредба, управљаће манастирима не архимандрити, него средишња благајна народно-црквених фондова. Управљаће се дакле по укинутој манастирској уредби. Сиромах архимандрит Анатолије! Испао је из кола, а мислио је, да ће први стићи на мету.

А шта мисли, зашто баш та омражена манастирска уредба живи и после смрти? Зашто баш она? Ако мало боље промисли, сетиће се. Свакојако ће признати, да му ово нису учинили радикали. Баш нема среће. Чиновници су сви стављени на расположење.

Патријарх Лукијан издао је окружницу на све епископе, да учине све што треба, да што пре ступи у живот нова епархијска власт, епархијска конзисторија.

И тако сада почиње рад против народа, ако бог да — без народа.

После укидања српске народне црквене автономије.

Нови Сад, 16. јулија.

„Пестер Лојд“ и други владини листови истичу нарочито писање „Браника“ и подрепашког листа, којим се одобрава укидање автономије. Нарочито им се пак допада, што „Браник“ даје израза својој нади, да ће из овог комесаријата изићи права народна автономија. Таман посао! У краљевској наредби од 11. јулија о. г. више се не спомиње народни црквени сабор, *него само црквени*, а „Браник“ очекује, да ће та влада донети нам праву народну автономију. „Браник“ и подрепашки лист били би задовољни, да је Лукач и своју чизму прогласио за српску автономију.

ПОДЛИСТАК.

ЗА ЧАСТ И ХЛЕБ. (21)

— РОМАН ИЗ ДОБА ТИЦАНОВЕ БУНЕ. —

Фелкиша послаше опет у крчму сину, а главари остадоше у неизвесности и у очекивању гласоношина повратка из Руме.

И то дочекаше.

У први мрак стиже гласоноша на знојном ђогату.

Он је донео од Салаја писмен одговор, а док су то писмо Тицан, Остојић и остали лагано читали и о њему се саветовали, гласоноша причаше онима, који га окружише, како је у Руми и како се провео код самога Салаја.

— У Руми није друкчије него, што кажу Србијанци, један зорт од нас! Кад сам са ђогатом наишао кривим сокаком, није друго него се капије све саме затварају. Као кад је Болани Дојчин — лек му његов — пројахао на дорату кроз солунску чаршију!

— А јесу л' и сада искакале варнице из калдрме?

— Ех, јесу — хоћу рећи: искакале би али нема калдрме. Рума је чувена са свога блата! Али ја кроз блато, па пред господина Салаја с писмом. Прима он писмо, па га отвара, а дрхте му руке к'о да га тресе грозница. После каже: „Е, добро, добро!“ И онда нареди да и мени и ријану даду јести, док напише писмо. Дуго га је писао, а могао је још и дуже — чекали би смо ми! Сад шта је у писму знају наше старешине, а господин Салај је поздравио целу инсурекцију.

— Како, вере ти, каже?

— Е, то баш утврдо не знам, али знам, да је поздравио све и рекао, да се владамо као људи.

— А ти?

— А ја му кажем: „Не брини се ти господине, за то! Као људи, дабогме! И јесмо, вала, људи: смлатићемо све до једног — и куче и унуче спахијско!“

— Хоћемо, богме!

Међу тим су главари народнога покрета пажљиво проучили писмо Салајево.

Он не одговара Фелкишу, већ, знајући шта је у ствари, пише непосредно њима. Он о своме доласку међу „драге своје људе и христијане“, како их у писму назива, не говори ништа. Место тога пише им, да је у Руми царски ђенерал с многом војском, па да не би дошло до оружанога сукоба, предлаже им, да пошљу шесторицу између себе у Руму или у Ириг солгабирову Вешелињију, те да изнесу своје тегобе и тражње. Он им даје реч, да се њиховим изасланицима неће ништа ружно догодити, „нити имате сумњати, да би у каково зло упали. Можете опет вашој чети повратити се, само мирно се владајте и немојте себи и вашој деци незаборављену шкоду учинити“. Моли их, да „господину директору и његовом сину“ не учине никакво зло и понавља им обећање, да ће се учинити „промотреније за ваше тегобе од ова два спахилука, илочкога и румскога“.

После таког одговора од стране Салаја, за кога нису још никако имали разлога мислити, да им жели нарочито какво зло, поделише се мишљења код народних главара. Једни су били зато, да се поступа кратким путем, од прилике онако, како мало пре рече онај гласоноша: под нож све, што је спахијско, све — од кучета до унучета!

— Пламен ће се њихових дворова, које ће потпалити наш угарак, видети чак и у самом Бечу. Видеће цар, па ће питати: „Зар у Срему опет Турци?“ А правда ће му Божја рећи: „Онај свет тамо страда од крштених Турака, горе него од некрштених. Ето шта бива!“

Ипак преовлада друго мишљење — да се учини још један корак пре но што се буде укрстило оружје.

Закључише, да сад поред поновнога позива Салају упуте такве позиве и великом жупану грофу Јосифу Пејачевићу, иришком солгабирову Вешелињију и провизору Тоту. Њих ће замолити, да дођу сутра овамо на састанак. Ту ће из уста окупљеног народа чути праву истину. Поново изјављују, да се они не буне против државних власти и куну се срећом свога оружја, да ће сваки, који дође, бити потпуно безбедан.

По том се одредише гласници, који ће писма разнети, да би се људи могли припремити, па послаше по Фелкиша, који ће писма писати.

(Наставиће се.)

Ниско су пали! Онда, кад се нашој автономији и цркви одузима народно обележје и кад се нарочито наглашава, да наша автономија може бити само црквена, кад нас дакле више не признају за народ, него само за вероисповест, два „српска“ листа траже све могуће изговоре и свакога криве, само не владу и епископе, који су нам овај удар нанели. Срамота. Треба велика порција дрскости, да се говори о будућој правој народној автономији, коју би нам донео онај исти епископат, који је пристао ради свога властољубља, да се нашој автономији одузме народно обележје. Прави отпадници су то и измећари.

Истина је пак, да влада не би смела то да учини, што је сада учинила, да пре две године самосталци нису тражили њену помоћ при изборима посланика за српски народни црквени сабор. И 1897. године спремао се атентат против наше автономије. Али кад су Банфи и Куен видели, како на изборима попадаше владиновци, па и сам подбан Даниша Станковић на два места, они су устукнули. Сабор је био одгођен, али автономија није била суспендована. Али кад се Куен пре две године уверио, да влада може на изборима за српски народни црквени сабор помоћу насиља, паприкаша и новца да бира своје људе за посланике, и то уз највеће одобравање самосталаца, онда се он окуражио и одлучио, да начне нашу автономију. Тада је он рекао патријарху Л. Богдановићу: „Ако неће сами да спроведу оно, на што су се пред нама обвезали, ми ћемо и без њих учинити, што нам је воља. Чим свршимо са мађарском опозицијом у сабору, доћи ће на ред српска автономија“. Тако је и било. Ко с ђаволом тикве сади, о главу му се обију, али су се обиле и српском народу, који се 1910. године завео и попустио, па сад скупо плаћа.

Занимљиво је, да патријарх Лукијан пориче, да је он ставио предлог за укидање автономије. Сви се одричу те заслуге, него веле: То је учинила влада! Али многи знаци говоре, да су наши епископи то раније већ знали, а свакако је о тој суспензији било речи и у последњем заседању архијерејског синода. Седнице су тајне, па се не зна, шта је било у њима, али проказаће и то оно сунце јарко. Свакако није крив сам патријарх, него и он и сви епископи. Нека заједнички понесу и одговорност за последице. У томе подвигу помагали су их и калуђери очекујући награду, али прођоше на лихо. Манастирска је уредба додуше укинута, али је и даље остао досадашњи начин управе. Место саборског адбора управљаће асистенција, коју поставља влада, дакле управљаће сама влада. Је ли то тај успех? И што је још главније — манастирски настојатељи ће морати још много да метанишу, док им се предаду манастири на стари начин управљања. Онако више неће бити, јер се изреком тражи, да мора бити чиста прихода. Кад су то чули настојатељи, а они се стадоше облизивати. Судбина — јарац!

Око извршења краљевске наредбе настаће неке трзавице. Школска уредба није укинута, па нису укинути ни они параграфи, који говоре о епарх. школ одборима и школ. савету, а овамо патријарх је наредио, да се укину и епарх. школски одбори и народни школски савет. Месни школски одбори остају, јер нису враћени у снагу они делови II одсека кр. рескрипта од 10. августа 1868., који су били школском уредбом укинути. Сви су званичници стављени на расположење, иако имају своја стечена права, али сила Бога не моли. Народни је секретар и даље остао, јер бајаги, његово је место основано кр. рескриптом од 1868. Али и школски референти постојали су још на основу тог рескрипта; постоје и по школској уредби, која није укинута, па ипак се стављају на расположење, јер се свакако иде на то, да се непођудни званичници отерају из службе. Да се тога ради газе стечена права, признаје и владин комесар и фактични газда у нашој автономији, Павле Јовановић, који је дописнику „Наје Фраје Пресе“ рекао, да је све ово уперено против радикала. Ево његових речи: *»Што су суспензијом автономије радикали у највећој мери незадовољни, само се по себи разуме.* **Иде се баш за тим, да се онемогући њихова агитација и њихове тежње, које се противе законима!“** Влада се тужила, да су автономне власти руковођене партијским страстима а ево влада и епископат употребљавају државну силу у своје партијске сврхе и прете одузимањем стечених права. Ово треба да се забележи.

Из своје побуде изјавио је г. Павле Јовановић, министарски саветник, да он дописнику „Наје Фраје Пресе“ није учинио никакво саопћење гледе радикалне странке а исто тако ни „Народним Новинама“. Он, вели, није спомињао ниједну странку, а на питање дописника „Наје Фраје Пресе“, да ли ће коме бити криво, што је суспендована автономија, одговорио: Биће можда онима, који су сада власт изгубили!

Али вара се љуто. Криво је целом народу, јер су му одузета стечена права.

Српски богослови у Русији.

Петроград, 8. јулија.

(Наставак).

Болница је врло модерно уређена. У њој се прима дневно до 200 пацијената. Сви они имају бесплатно лечење, а лече их нарочити лечници, које манастир плаћа. Ту се налази одсек за кожне, унутрашње, очне болести. Поред болнице налази се и апотека, у к јој раде неколико монахиња, које имају потпуну квалификацију. Разгледали смо затим радионице свештеничких одежда, сликарску школу, а после тога одосмо сви у одаје игуманијине на чај и закуску. Закуска беше необично богата. Ту вам је било свега и свачега. Младе послушнице лете на све стране, послужују, доносе, односе. Када смо се одморили, разгледасмо разне економске зграде манастирске; затим пођосмо у храм, да се последњи пут опростимо са монахињама, које су нас све чекале у храму. Отпеваше нам још неколико црквених песама На то им др. Иринеј Ћирић у врло лепом говору на руском језику захвалио на дочеку, а нарочито умилном појању, које је на нас све необично утицало и храбрио их је, да истрају на том путу на понос себи и цркви својој. — За време певања приступале су нам многе монахиње и давале нам своје бројанице за успомену. Тако је и мени једна уједанпут притрчала и тутнула ми у руке своје бројанице са речима: „узмите ово за успомену“ и отишла даље Нисам имао времена ни да се захвалим. То ме је необично изненадило; погледам за њом, а она у крају цркве стоји и плаче... Ко зна шта та сиротица у животу није претрпела, па се на крају скрила међу зидине манастирске, да посвети живот свој Богу.

Пођосмо из цркве, кор запева „Многаја љета“. Пред вратима храма фотографирали смо се сви скупа. Пођосмо кући, опет забрујаше звона, монахиње нас прате до капије манастирске. Опраштању не беше краја. Још један поглед у унутрашњост манастира и капија се затвори за нама. Остависмо овај дом молитве, дом тишине, седосмо на трамвај, па појурисмо у вреву, у гунгулу на Невски проспект. Непрегледна маса људи врви по њему. Извошчици, трамваји и автомобили, кола, све то јури на све стране. Каква разлика између Невског и манастира.

У петак одосмо у *Петерхоф*. Удаљено је 1 сат железницом од Петрограда и лежи на финском заливу. У њему се налазе многи летњиковци али најзнаменитије је Царски Дворац и Фонтани. Долазак наш је био у напред јављен гувернеру.

На станици нас је дочекао ађутант гувернера и предао нам три карте белу, плаву и црвену, које су нам служиле као легитимације и пропуснице у све знамените зграде.

Прво пођосмо у *Олгин дворац*; налази се на једном острву, а подигао га је Николај I. Читав дворац је имитација старе римске куће. Необично је леп атријум са водоскоцима, дивним вазама, мраморним фотељама, киповима. И сама околина дворца је врло лепа. Одатле пођосмо у *Царски дворац*. То вам је огромна зграда. Са оним картама имали смо приступа свуда, што иначе врло тешко бива. Проводили су нас кроз силне сале. Нарочито се истичу сјајем својим: Трговачка сала (Купечески зал) читава сала бљешти од злата. У њој је Катарина II. примала трговце у аудијенцију.

(Свршиће се.)

Нови Сад, 16. јулија.

Самосталци као политичари. Забележили смо већ, како је самосталски савезник „Покрет“ тврдо био уверен да автономија неће бити суспендована и да је то само скромна жеља радикала. Онда, када су већ и врапци на крововима цвркутали о суспензији автономије, самосталци и њихови савезници правили су се свему невешти. „Србобран“ на дан-два пре извршења говори о тобожњој суспезији, а његов савезник „Покрет“ исплазио језичину, па сикће на радикале: бајаги то је наша жеља. Оваким клеветањем и подвалама у доба, када су угрожена сва наша народна права, самосталци преко „Покрета“ нападају нас и праве се невешти, мада је већ и „Браник“ донео вест, да је комесаријат на прагу. Али што су ти високоумни политичари у Загребу! Но сада, кад је већ извршено укидање наше автономије, чему су врло много криви самосталци, праве се изненађенима. „Ријечки Нови Лист“ доноси овакав брзојав из Загреба: „Вечерас је стигла у Загреб вест о укидању српске црквене автономије, те је у српским круговима побудила велико узбуђење, тим више, што је министарски саветник Јовановић прекјучер изјавио, да нема разлога укинућу“. Елем „велики“ самосталски политичари поверовали су једној двосмисленој изјави Паје Јовановића, па су се већ смејали, а сад су узбуђени! *Али Павле Јовановић није рекао, да неће бити суспендована автономија, него само да неће бити краљевског комесара.* Тога није ни било, али автономија је ипак суспендована.

Ad M. 237. ex 1912.

Отпис.

преузв. господина кр. угар. министра председника у предмету обнародовања и извршења највише наредбе Његова царског и апостолског краљевскога Величанства од 11. јулија 1912. године, којом су стављене изван снаге односне срп. нц. автономне уредбе, а успостављене одредбе IV. и V. поглављу највише кр. наредбе од 10. августа 1868. и стари изборни ред и којом се чини расположење у предмету својевремена сазива српског православног црквенога сабора.

Превод са мађарског изворника.

Краљевско угарски министар-председник.
4224 | М. П. П.

Преузвишени и Високодостојни Господине Архијепископе, Митрополите - Патријарше!

Његово царско и апостолско краљевско Величанство благоизволило је највишом Својом одлуком од 11. јулија ове године издати једну најмилостивију наредбу у ствари уређења автономије православне српске цркве и најмилостивије мени поверити, да исту обнародујем и извршим.

Преузвишеном и Високодостојном господину

ЛУКИЈАНУ БОГДАНОВИЋУ,

правном тајном саветнику, карловачком архиепископу и митрополиту патријарху српском

Карловци.

Ову највишу наредбу имам част у верном препису привијено доставити Вашој Преузвишености с тим, да ће се иста обнародовати у службеним листовима угарском и хрватско-славонском дне 26. јулија ове године.

Будући да ме је Његово царско и апостолско краљевско Величанство напред споменутом Својом највишом одлуком благоизволило уједно најмилостивије овластити, да учиним даље одредбе, имам част умолити Вашу Преузвишеност, да изволите највишу наредбу такође дати обнародовати у митрополијском службеном листу и у својем делокругу без одлагања потребне одредбе учинити, да иста одмах ступи у живот.

Изволите пре свега митрополијски црквени и школски савет у смислу дне 10. августа 1868. године издане краљевске наредбе саставити (конститујисати), односно ради конститујисања у седницу сазвати, а из овога ће се уједно имати учинити одредба, да се у смислу напред споменуте кр. наредбе и поједине епархијске конзисторије конститујишу.

Како наново конститујисани митрополијски црквени и школски савет, тако и епархијске конзисторије без одлагања преузимају агенде услед највише одлуке престалога црквенога и школскога савета, односно епархијских административних одбора, конзисторија и школских одбора, те свој рад настављају у оквиру краљевске наредбе од 1868. године. Умољавам Вашу Преузвишеност, да ми уз приказ пописа именованих чланова изволите пријавити конституисање митрополијскога црквенога и школскога савета, као и епархијских конзисторија.

Будући да је Његово царско и апостолско краљевско Величанство саборску устројну уредбу од 1875. године највишом Својом наредбом благоизволило изван снаге ставити и V. поглавље кр наредбе од 1868. године у потпуној целини успоставити, даном обнародовања највише наредбе престаје рад саборскога одбора, а послови саборскога одбора око руковања имутка прелазе на фондовску управу, која се има саставити по одредбама, садржаним у делу Б. поглавља V, кр. наредбе од 1868. године и радити под водством Ваше Преузвишености и трију асистената. Да би се ова одредба највише одлуке извршила, упутио сам у исто време изасланога својег министарског повереника, да о имутку под руковањем саборскога одбора тачан обрачун састави и да на основу овога обрачуна преда имутак Вашој Преузвишености дотле, док се не наименују асистенти. Вашу Преузвишеност пак умољавам, да ми ради наименовања асистената изволите учинити предлог у смислу 17. §-а Б. поглавља V. кр. наредбе од 1868. године

Његово Величанство је благоизволило најмилостивије наредити, да, изузевши патријаршкога тајника, ставим у стање расположивости све службенике, који раде код автономних средишних органа и код епархијских власти. Спроведбу ове одредбе поверио сам изасланом својем поверенику, с тим, да у овом делу поступи споразумно са Вашом Преузвишеношћу. У стање расположивости стављени службеници засада све дотле задржавају своја службеничка места, док након спроведене реорганизације не буду од својих надлежних власти наново постављени код средишних органа, односно код појединих епархија, односно док се с њима не поступи по прописима.

Благајничке кључеве, које би по 19. §-у Б. поглавља V, кр. наредбе од 1868. године требало управо предати асистентима, обзиром на промену која је настала у благајничком руковању и која се умесном може сматрати, те услед тога треба одржати, поверићe изаслани мој повереник привремено до састава архијепископске асистенције службеницима при средишним органима.

Рад митрополитске асистенције ограничава се искључиво на послове обележене у V. поглављу кр. наредбе од 1868. године, према том се по себи разуме, да на њу не прелази призивни форум по 29. §-у изван снаге стављене саборске устројне уредбе, који престаје даном обнародовања највише кр. наредбе, будући да одсада у призивним предметима ступају у житот одредбе, садржане у IV., поглављу кр. наредбе од 1868, године, ну и овде само у оним предметима, који не потпадају под снагу синодског устројства.

Његово Величанство је благоизволило изван снаге ставити и дне 28. марта 1908. године изданом највишом одлуком Својом најмилостивије потврђени манастирски штатут, те уједно наредити, да опет ступи у живот *пракса*, која је у погледу на руковање манастирскога иметка била на снази пре споменутога штатута. Према том сам упутио изасланога својег повереника, да ради доношења у 5-у V. поглавља кр. наредбе од 1868. године споменуте уредбе, споразумно са Вашом преузвишеношћу учини кораке за претходну израду, а дотле, док се ова уредба не донесе и у живот не ступи, руковаће се манастирским имутком у смислу 6. §-а V. поглавља напред споменуте кр. наредбе из средишта управом фондова.

Напослетку, како је Његово Величанство благоизволило изван снаге ставити и изборни ред од 1871. године и у живот привести праксу, која је истом претходила, обавештавам Вашу Преузвишеност, да ћу у погледу на начин избора чланова сабора, који ће се у своје време сазвати, у своје време расправу почети.

Будимпешта, дне 17. јулија 1912. године.

Лукач с. р.

За верност превода:
Карловци, 11. (24.) VII. 1912.

Др. Лаза Секулић с. р.,
срп. прав. патријарашки тајник.

Вести из места и са стране.

Енглеска и Немачка убојна мрнарица.

У енглеском сабору тврдио је лорд Черчил, да је енглеска убојна мрнарица у овај мах за 60 постотака јача од немачке убојне мрнарице. То доказују ови бројеви: Енглеска данас има 16 великих убојних оклопница (дреднота) и 7 убојних крстарица, а Немачка 10 дреднота и 2 таке крстарице. Бродова грађених пре 1906. г. Енглеска има 59 оклопница и 34 велике крстарице, а Немачка има 31 оклопницу и 17 великих крстарица. Осталих мањих бродова има Енглеска три пута више него Немачка. Али ако би Енглеска престала да гради нове бродове, онда би већ 1913. године Немачка постала на мору готово исто толико силна као и Енглеска, а године 1914. би је и претекла. Због тога ће Енглеска по новом Черчиловом програму да гради по један два брода више, него што је првобитно имала намеру. Но то не може ићи тако у бесконачност и зато ће пре а после да неизбежно дође до судара на мору, да се одлучи, на коме је поморско царство и господарство, на Енглеској или на Немачкој. За сада су сви изгледи, да ће остати на Немачкој.

Велики пожар у Лесковцу.

Београдски листови јављају, да је ноћу између среде и четвртка изгорела творница платна К. Илића и комп. у Лесковцу. Пожар је опажен тек онда, када је већ обухватио целу зграду, те се зграда није више дала спасти. Од творнице су остали само голи зидови. Машинерије и све остало је пропало. Лесковчани су били свим силама прионули, да спасу што се још могло спасти и успели су, да од понора отму половину робе у магацину, која представља велику вредност. Штета се цени на седам стотина хиљада динара. Пало је у очи, да власници творнице, браћа Илићи, нису били при пожару, те то њихово одсуство грађанство тумачи свакојако. При гашењу пожара платио је главом своју ревност један несрећни радник, који је пао с крова и на месту остао мртав. Поред браће Илића код творнице су били ангажовани капиталом и Српска Банка из Загреба и Лазар Дунђерски из Новог Сада. Творница и роба у њој, осигурани су на милион и по динара код друштва за осигуравање „Росија“, „Асигурациони Ђенерали“ и „Норд Бритиш Меркантиле“ Ови ће накрмити сву штету.

За школе у будимској епархији.

За српске школе у будимској епархији скупили су Милорад Петакавић учитељ и Светозар Чонградац, први тутор, у Мартоношу 150 круна. Приложили су: Српска црк. општина 112 К. Ђурица Терзин економ 51 круну, Милан Еремић, економ, 20 круна; по 5 круна Марко Еремић председник, Младен Јосић парох, Пера Добрички гостионичар, српска земљорадничка задруга; по 2 круне: Светозар Чонградац, Андрија Средељ из Тителa, Лука Еремић, Милева уд. Еремић, Милош Дураков; по 1 круну: Милорад Петаковић учитељ, Мила Вучић, Максим Бачанов, Владислав Лунг, Иван Вучић, Марко Ракин, Миливој Којић, Мила Лишић, Јаша Бакалић, Вељко Бакалић, Војин Чонградац, Мања Терзин, Богдан Крнајски, Феркија Лишић, Милан Петрић ст., Војин М. Бакалић, Гига Јованов, Јоца Грубанов, Гена Еремић, Васа Исаков, Шандор Бакалић, Стеван Вучић, Султа уд. Лишић, Ђука Бакалић, Милош Оковацки и Душан Васић; 60 пот. Јаша С. Терзин; по 50 пот.: Јован Крстеканић, Живан Дураков и синови; по 40 пот.: Пера Терзин, Јован Чавић, Милош Ракин, Стеван Грубанов, Ђура Бељин, Момчило Грубанов, Душан Чонградац, Иса Перин, Ђурица Угљешин Васа Јањатов, Илија Шибалић, Ђука Јосимов, Мата Бакалић, Ката Грубанов, Смиља Ракин, Мила С. Бандин, Дамјан Терзин и Сава Петрић; по 20 потура: Илија Живанов, Гавра Бандин, Алекса Оковацки, Аришко Лишић, Милош Еремић, Вељко Лишић, Наста Марчетина, Амалија Грубанова, Ђула Петрића, Лаза Јосимов и Лаза Грубанов.

Академско удружење Срба техничара у Бечу.

Примили смо ове редове: Академско удружење Срба техничара у Бечу даје потребне информације свима оним абитуријентима, који се мисле одати техничким знаностима. Ко жели информација, нека се обрати на Душана Адамовића, stud. ing., Нови (Босна).

Детектив убио полицаја.

Истражни судија будимпештанског суда водио је истрагу против столарских спомоћника Адама Мајороша и Фрање Тота, који су били осумњичени, да су приликом уличних изгреда у Будимпешти 10. (23) маја убили полицаја коњаника Јосифа Рихтера. Сад јављају из Будимпеште, да је против њих поступак обустављен и ослобођени су, јер се у току истраге доказало, да је метак, којим је полицај Рихтер убијен, избачен из бровнинга, какве револвере имају будимпештански тајни полицаји, детективи. У судској одлуци је изречена сумња, да је неки детектив морао пуцати на изгреднике и случајно погодио полицаја Рихтера. — Да ли ће пештанска полиција сада трагати, да пронађе тог тајног полицаја?

Помен Чучук-Стани.

Београђани ће приликом своје посете у Атини окитити цвећем из Србије гроб Хајдук Вељкове Чучук Стане, која је као удовица славног грчког хетеристе, Хајдук-Вељковог бећара, капетана Јорга ћа, умрла у Атини 1849. оставивши иза себе сина Милана, грчког официра и ћерку Јевросиму. Том приликом учиниће се помен на гробу Чучук-Стане њој и њеном мужу Јоргићу, који се уз Вељка научио јуначким подвигама, и у манастиру Секу, на граници Молдавије, опкољен од Турака, као Синђелић на Чегру, запали џебану и са својим хетеристима оде у ваздух.

Време.

По извештају будимпештанске метеоролошке станице може се очекивати топло време, местимице киша с буром.

Кратке вести.

— У Великој Кањижи ухапшен је поштански чиновник Данило Хорват, који је пре 2 и по године осуђен на затвор због проневере.

— Угарски министар трговине Бети стигао је на Реку (Фијуму), да прегледа звања.

— Крилатић Јосиф Фишер, који је тек пре неколико дана оспособљен у Монакову, да може летити, пао је са крилатице код Шлајсхајма. На крилатици био је с њиме и један сапутник. Пали су из висине од неколико стотина метара. Обојица су остала на месту мртва.

— У Вршцу су неки Немци младићи пуцали на споменик краљице Јелисавете.

— У Лондону је кнез од Делорма у неком хотелу хтео да посети једног свог пријатеља. Стропоштао се у рупу успињаче и угрувао се, да је после неколико часака умро.

— У виноградима код Великог Варада хтео је виноградар Харкаш да пуца из топа на облаке. Испустио је цигару, од које се запалила врећа са барутом Две девојке, које су стојале у близини погинуле су, а друге две и Фаркаш, тешко су озлеђени.

— На имању Павла Винера у Туртеребешу изненадно је полудео један радник, те је са секиром и ножем у руци кидисао на своје другове. Раднику Михајлу Теду располовио је лубању. Тец је на месту издахнуо. Оставио је за собом жену и шесторо деце. Кад му је жена чула о тој несрећи, полудела је.

— Прошлог петка у читавој Баварској била је провала облака и беснела је бура Код Мовакова је јако набујала река Исара. Канали се на више места излили. Штета је врло велика.

— У Хајдубесермењу јако влада међу децом катар у греви. За последња три дана умрло је десеторо деце од катара у греви.

— Неки трговац мртвачких ковчега у једној варошици редовно је у ондашњем листу у огласу препоручивао своје стовариште. Када је сад наступело лето, писао је администрацији дотичног листа, да му обустави оглас за два летња месеца „с обзиром на мртву сезону“!

— За откуп кметова у Босни и Херцеговини досада је издато 4 хиљаде 56 зајмова у висини од 7 милиона 619 хиљада 709 круна

— Американска милијонарка Јулијана Лавранс има послугу, у којој су сами пропали европски „племићи“. Тако је кухарица јој потомкиња старе енглеске племићске куће, кочијаш јој је маркиз, фризер немачки барон, а собар талијански племић.

Народна привреда.

Падање рента и државни дугови.

Париски „Матен“ износи преглед, из којег се види, да су се државне ренте свуда после рата од 1870. године дизале, све до године 1896, а од те године падају. Немачка је рента од тога доба пало са 20, а Француска са 13%. То значи, да су поседници француске ренте изгубили око 3 милијарде круна, а поседници немачких ренти око 4 милијарде. Још горе су прошли поседници енглеских конзола (ренте). Они су изгубили око 6 милијарди круна или једну трећину капитала, Немачка царевина има око 20 милијарди дуга. Француска 10 милијарди, а Енглеска око 15 милијарди. Губитак на ренти и конволима не осећају они, које своје ренте и конзоле не продају, јер државе плаћају камату као и пре, али они, који су куповали по 100 или више круна, па су сад принуђени да продаду по 88 круна, ти губе врло

много. Главни је разлог овом падању ренте, што су државе презадужене, па је уздрмано поверење у солидност државног кредита.

Овогодишња жетва у Угарској.

Угарско министарство пољске привреде објавило је процену овогодишње жетве. Процена је обављена 9. (22.) јулија. По том рачуну пшенице ће бити 48·32 милиона метерских центи; ражи 13·18 милиона метерских центи; јечма 14·58; зоби 11·64 метерских центи. Јуна 25. (8. јула) ценило се, да ће пшенице бити 47·23, ражи 14·12, јечма 14·50 и зоби 11·70 милиона метерских центи. — Исто министарство објављује, да кукуруз стоји врло добро и врло се лепо развија. Кромпир обећава већином добар, а шећерна репа добар принос.

Брзојави „Застави".

Стигли 16 јула.

Догађаји у Турској.

Беч. Министар спољашних послова гроф Берхтолд добио је извешће о врло опасном положају у Турској, па стога не мисли ићи на допуст у Карлове Вари, него остаје у Калтенлајтгебену код Беча.

Скопље. Овде влада велики страх, јер се мисли, да ће Арнаути ударити на Скопље и заузети га. Главни командант Фазли паша напустио Феризовић и са ђенералштабом дошао у Скопље. На прузи код Митровице експлодирала бомба, али није било штете.

Солун. У Албанији су укинути ратни судови.

Приштина. Призренски и пећски мутесарифи придружили су се устанку (?).

Укидање српске народне црквене автономије.

Београд. Овде је укидање автономије учинило рђав утисак. Сви листови осуђују незаконитост.

Срби за Арнауте.

Цариград. Турска влада добила је депешу од Срба из Новога Пазара, у којој се прикључују арнаутским захтевима, јер су их на то присилили Арнаути. У Вучитрну и Митровици траже Арнаути то исто од Срба, јер се иначе чаршија неће отворити, од чега Срби трговци имају велику штету.

Протеран новинар из Загреба.

Загреб. Одавде је протеран новинар Милан Марјановић.

„Славишес Тагблат".

Беч. Од 1. септембра почеће поново да излази „Славишес Тагблат" као лист за интересе католичког Словенства.

Крађе у војничким магазинима у Босни.

Сарајево. У војничким магазинима у Калиновику, Зеници и Сарајеву откривене крађе. Штета је 100 хиљада круна. Помешани су и неки подофицири и војни званичници.

Одговорни уредник: Мита Клицин.

Припослано.

Марија Миркова и Филип Радак, књиговођа Српске Банке у Великој Кикинди — верени.

Трговина.

Нови Сад, 29. јула 1912. године.

Пшеница прве каквоће 22 К 40 п. до — К — п
Пшеница нова — К — п. до — К — и.
Пшеница средња 22 К — п. до — К — п.
Пшеница лакша 21 К — п. до — К — п.
Наполица нова — К — п. до — К — п.
Јечам стари — К — п. до — К — п.
Зоб нова — К — п. до — К — п.
Кукуруз у зрну 18 К — п. до — К — п.
Кукуруз у клипу нов — К — п. до — К —
Маст 188 К — п. до К — п.
Сланина 180 К — п. до — К — п.
Сланина паљена 180 К — п. до — К — п.
Све од сто кила.

*

Са житне пијаце у Бечу.

Цене су 1. (14) јулија биле ове: пшеница по тиска К 24·80—25·30, бачка К 24·70 - 25·30, раж из Угарске К 20—20·60, јечам за пићу К 18·50 до К 19, кукуруз из Угарске К 18·50 - 19, чинквантин К 20·60—21·60, зоб из Угарске трговачка К 22·90—23·30, решетана К 23·20—24·10, репица К 34·40—35, олај од репице К 184—186, пшенично брашно 0 К 35—36·60, бр. 2 К 33·40—34, бр 4 К 32·20—32·80 бр. 6. К 30·60—31·40, ражно брашно К 24·50—33 према каквоћи. пшеничне мекиње К 15·50—16·50, ражне мекиње К 15·50—15·80.

ЈЕВТИН НОВАЦ!

Набављам јевтин новац на хипотеке, и то на орању земљу, винограде, а и на куће, које су у живим и прометним местима, и које се издају за станове од 43½ до 65 година укњижено на посе де по 3½, 4 и 4½% исплаћује се цела свота 85% од процењене вредности, са одбитком најмањих трошкова, стари дугови се без биљега групишу (конвентирају) Исто тако набављам зајмове и на обвезнице по најнижој каматној стопи, посредујем куповању и продаји земље како у најмањим тако и у највећим парцелама, у свима крајевима угарске круне, умољавам све оне, а нарочито Србе који су вољни непокретности купити или продати, да ми то једном дописницом јаве.

За веће зајмове посећујем лично, а упутства дајем сваком оном, ко приложи марку од 20 филера за одговор.

Љубомир С. Ћосић

612 17-30 Добрица (Kevedovra) torontal v. m.

ПЕРЛЕСКА СРПСКА ПРАВОСЛ. ЦРКВЕНА ОПШТИНА.

Оглас дражбе.

Српска православна црквена општина у Перлезу, на основу закључка црквене скупштине и одобрења епарх. адм. одбора у Вршцу, одржаће 22. јула (4. августа) о. г. у 2. сата по подне у великој дворани срп. правосл. црквен. општине јавну усмену дражбу на мањак, ради *ограде* т. зв. шишког гробља.

Рад је предрачуњен са К 7.886·95.

Прорачун и планови могу се у свако доба дана разгледати у писарници срп. прав. црквен. општине.

Дражбоватељи обвезани су пре почетка дражбе да положе у готово новцу 10% од предрачуњене своте у име пишманлука и 100 круна за сачињен предрачун и планове.

Досталцу посла вратиће се пишманлук заједно са каматом тек након годину дана, рачунајући од дана предаје свршеног посла.

Осталим дражбоватељима вратиће се положена свота одмах по довршеној дражби.

Црквена општина задржава себи право коме ће од дражбоватеља поверити посао, без обзира на исход дражбе. 1139 3—3

У *Перлезу*, 9. (22.) јула 1912.

Вит. Максимчев перовођа. **Јоца Јерков** председник.

ВРЕДАН И ИНТЕЛИГЕНТАН

ТРГОВАЦ,

са знањем више страних језика ожењен 34 год. стар, желео би се са једним добро просперирајућим подузећем са 6000 до 10.000 круна у ортачити или сам исто предузети. :-:

Понуде ваља управити на администрацију овога листа. 1126 3—3

ПРОДАЈЕМ ИЗ СЛОБОДНЕ РУКЕ **КУЋУ**

са радњом (дућаном) мешовите робе, која постоји већ 35 година; врло добро уведена и на добром месту, са великим бројем сталних муштерија. За младог човека осигурана будућност. Уз кућу се налази велики плац, са кошевима за рану и другим стајама и велика башта. 1128 3-3

СРБИ купци имају првенство.

АЛЕКСАНДАР НИКАШИНОВИЋ Homokbálványos Т. т. Баваниште.

ТРАЖИ СЕ ДЕЛОВОЂА ЗА СТОВАРИШТЕ

који је од алкохолне робе струци вичан и у истој добро уведен, који сем српског, немачки и мађарским језиком, писмом и речју потпуно влада може као **стоваришни деловођа** добити место **ОДМАХ.** Оферте са захтевом плате ваља упутити на фирму: 1155 2-6

Fridman Manó és társa
TEMESVÁR.

НА ПРОДАЈУ СВОЈУ КУЋУ СА ГОСТИОНИЦОМ

која постоји више од 30 год. у НОВОМ САДУ, на врло добром и прометном месту у **близини железничке станице**. Гостионица је снабдевена са пашажерским собама за преноћиште, добром кујном, кугланом и свим осталим потребним удобностима. Због породичних околности продајем из слободне руке по врло повољним условима. Ко жели купити нека се упита у администрацији „ЗАСТАВЕ". 1110 4—6

ВРЊАЧКА БАЊА

топао алкалан киселјак

лечи: **болести желуца и црева,** болести органа за дисање, жучни камен, шећерну болест. гихт, болести бубрега и мокраћне бешике, болести срца, неурастенију, женске болести.

ВОДОВОД планинске, јединствено чисте пијаће воде довршен је.

Државни бањски лекар: Др. Павле Бота. Сем тога ординирају још десет приватних лекара.

1911. г. посетилаца 10.500.

Сезона до краја августа.

Ближа обавештења даје

1039 8-10 **Управа Бањска.**

ПОМОДНО-МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

БРАЋЕ НИКОЛИЋА

У ЗЕМУНУ

потребује **једног старијег** и **једног млађег помоћника,** који треба да су самостални продавци. — Ступање 1. или 15. августа. 1129 3—3

4 ВЕШТА И СПОСОБНА ПРОДАВЦА

који су мушке и женске конфекције струци вични, траже се за 15 август да могу ступити у **Бечејску** као и **новосадску** радњу **Рота Мано и Синова.** Иста радња потребује више кројачких и ћурчијских момака. Оферте треба слати на горњу фирму у **Ст. Бечеј** (Ó Becse). 1148 3-3

ПУТНИК

вјешт хрватском и немачком језику врстан колонијалној и агенттурној струци

ТРАЖИ СЕ

уз добру плаћу.

Понуде нека се изволе слати под „ВРСТАН" 1357. на завод за оглашивање К. Вранешевић, Загреб, — Прерадовићев трг 10. 1145 3-3

Електрична штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду